

В)

СПРАВКА

ЗА ПОСТИЖЕНИЯТА

на проф. д. изк. КАМЕЛИЯ НИКОЛОВА

1. В цялата ми изследователска работа – от започването на подготовката на дисертационния ми труд „Произход и естетически основания на театралната режисура” през 1987 г. до сега – интересите ми на историк и теоретик на театъра са съсредоточени върху изучаването на процесите в развитието на театралното изкуство в Европа от древността до днес и проучването и написването на историята на българския театър в техния контекст. Появилият се в резултат на тези последователни занимания значителен масив от текстове за първи път в българското театрознание въвежда целенасоченото и систематично сравнително проучване на българския театър в логиката на общия театрален процес. Определяща характеристика на изследванията ми е фактът, че ключовите моменти от модерната история на европейския театър (от средата на XIX в. до днес) са разгледани последователно в сравнение с развитието на българския театър през същия период, т.е. от неговото зараждане до най-новите му прояви. В публикуваните от мен досега десет самостоятелни историко-теоретични книги и два колективни тома (в международен и национален екип), както и в множество студии и статии, българският театър е описан не само в контекста на европейския, но и като неотделима част от неговото движение. Това е и *едно от основните постижения* на моята научно-изследователска работа – българското театрално наследство, както и най-новото, съвременно развитие театъра в България, на базата на обективно познаване едновременно на европейските театрални процеси и специфичните национални особености, е описано като неотделима част от културната история на Европа.
2. За провеждането на сериозно, обективно и актуално проучване на историята на българския театър в контекста на европейското театрално развитие е необходимо изключително добро познаване на двата обекта. Като теоретик и изследовател на българския театър в Института за изследване на изкуствата към Българската академия на науките и като преподавател по история на европейския театър в Националната академия за театрално и филмово изкуство през последните 25 години голяма част от заниманията ми са посветени на подробното овладяване, осмисляне и авторско проблематизиране на историята на театъра в Европа. Множеството мои публикации в тази област за първи път включват в българската театрална наука и българското културно пространство последователно и систематизирано фактологично проследяване на историята на европейския театър (основно от средата на XIX в. до днес) и теоретично изследване на ключови полета в него (най-вече в посочения сто и петдесет годишен период). Вzeti поотделно,

всяка една от написаните досега от мен историко-теоретични книги "Другото име на модерния театър. Произход и естетически основания на драматичната режисура" (1995), "Експресионистичният театър и езикът на тялото" (2000), "Модерната европейска драма в Народния театър между двете световни войни" (2004), „Британската драма 1945-1989“ (2009), „Българският театър след 1989 и новата британска драма“ (2013, 2018) и „Режисьорите в европейския театър“ (2021, под печат) е фокусирана върху базисен за развитието на съвременния европейски театър проблем като появата и формирането на режисьора; германския театрален експресионизъм; характеристиките на европейската драма и представление от 20-те и 30-те години на XX век; емблематичните развития в английската и като цяло британската драматургия от Втората световна война до края на 60-те години на миналия век (отразили в голяма степен идеите и дилемите на този сложен период), новото драматургично писане от 70-те години на XX в. до днес и цялостното развитие на постановъчната практика и на режисьора от средата на XIX век до настоящия момент. В същото време посочените изследвания ситуират разглежданото явление в цялостния социокултурен контекст, изяснявайки по този начин основните периоди в развитието на европейския театър от епохата на Модернизма, постмодернизма и нашето съвремие: ранния модернизъм (от 70-те години на XIX в. до началото на XX в.), авангарда (10-те и първата половина на 20-те), зрелия модернизъм (от средата на 20-те до 40-те), късния модернизъм и неоавангарда на 50-те и 60-те и най-новите постмодерни и съвременни процеси. Така че, взети заедно, тези мои историко-теоретични книги в значителна степен – през различни фокуси и от съвременна авторска гледна точка – представят историята на европейския театър през последните сто и петдесет години, което е *безспорно научно постижение*, с широка практическа приложимост и обществена значимост.

3. Другата основна част от изследователските ми интереси и занимания е посветена на историята на българския театър. Като изследовател от началото на научния си път в сектор „Театър“ на Института за изследване на изкуствата, БАН съм част от екип, поставил си за задача да продължи работата по написването на история на театъра в България (при постъпването ми в Института през 1994 г. бяха излезли първите три тома от нея, за времето от 1856 до 1918 г). В моите индивидуални проучвания върху българския театър, както и като член на колектива, написал четвъртия том на историята (обхващащ годините между двете световни войни) проследявам основните периоди в неговото развитие. В гореизброените книги, в трета глава на VI том на посочената история, в учебното помагало „Режисьорът в българския театър 1945-1915“ и в подготвяната през последните няколко години цялостна история на режисурата в България „Режисьорите в българския театър“, както и в множество студии и статии разглеждам това развитие основно през два определящи фокуса – през постановката и фигурата на режисьора и през влиянията и взаимодействията на европейската драматургия върху театралната практика у нас.

Вече беше споменато, че използването на стратегиите на сравнителното изследване в тези текстове не само позволява българският театър да бъде описан в контекста на европейския, но и да бъде видян като неотделима част от неговото движение. Така за първи път в българското театрознание е доказана експресионистичната същност на театралните експерименти на Гео Милев и е представен неговия проект за експресионистична реформа на българския театър, както и е открито силното трансформиращо въздействие на европейски и британски автори и пиеси върху театралния процес у нас и особено върху актьорското изпълнение. Написването на части от историята на съвременния български театър в най-новите ми книги („Българският театър след 1989 и новата британска драма”, „Режисьорът в българския театър 1945-1915”), както и новите изследвания върху малко проучени периоди от неговото минало развитие е *друго важно научно постижение*, със значение както за театралния живот, така и за българската култура като цяло.

4. Натрупаният в целенасочената научно-изследователската практика емпиричен и теоретичен опит е систематично прилаган в моята преподавателска дейност. *Най-същественото постижение тук е*, че са самостоятелно създадени и периодично актуализирани учебни програми по история на европейския театър, които се стремят максимално да съответстват на най-съвременните изисквания в изучаването на дисциплината. Освен подробен фактологичен материал, те представят и ясно, адекватно на установеното в днешната театрална наука периодизиране и изясняване на историко-философския контекст на всеки от периодите и на развитието на европейския театър като цяло. Важен момент е както количественото обогатяване и преосмисляне на историческите факти, така и включването на най-новите движения и тенденции – емблематичните имена и събития от началото на 2000 г. до днес и сравнителния им коментар на базата на актуалните процеси в българския театър.
5. Особено *важно постижение* в изследователската ми практика е и дългогодишното и интензивно участие с голям брой научни публикации в редица престижни международни и чуждестранни списания и тематични сборници в областта на театъра и театрознанието, както и в подготвената с екип от учени от 11 европейски страни книга „Awangarda teatralna w Europie. Środkowo-Wschodniej - wybór tekstów źródłowych” (2018, Индивидуална част: „Bułgarska awangarda teatralna”), тъй като е основен път както за продуктивното ми присъствие в международната научна общност в областта на театралните изследвания, така и, най-вече, за популяризирането на българския театър и българската театрална наука и естественото им включване в международния обмен на идеи и познание. Широкото цитиране на посочените и други мои текстове, както и работата ми в много национални и международни изследователски проекти са друго важно средство за постигане на такъв обмен.